

Nr 81.

Ankom till riksdagens kansli den 21 mars 1939 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående aktieteckning i Aktiebolaget Jordbrukarbanken jämte en motion.

(4:e avd.)

I en den 17 feburai 1939 dagtecknad proposition, nr 124, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till aktieteckning i Aktiebolaget Jordbrukarbanken å kapitalbudgeten under rubrik Fonden för statens aktier för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 4,976,100 kronor.

I en inom första kammaren av herr *K. Wistrand* m. fl. väckt motion, nr 236, har hemställts att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition om aktieteckning i Aktiebolaget Jordbrukarbanken måtte uttala sig för, att till underlättande av finansieringen av en sådan aktieteckning en snar avveckling av riksgäldskontorets intressen i Aktiebolaget Göteborgs Handelsbank kommer till stånd.

I en till chefen för finansdepartementet ställd skrivelse av den 10 februari 1939 har *styrelsen för Aktiebolaget Jordbrukarbanken* anfört följande:

Såsom framgår av berättelsen för Aktiebolaget Jordbrukarbankens verksamhet under sistförflutna verksamhetsår har bankens styrelse beslutat föreslå dess aktieägare att utdelning skall äga rum med 3 procent å bankens aktiekapital. Bankens ställning är efter den konsolidering som skett under de gångna åren sådan, att en skäligen förräntning under normala betingelser bör vara att påräkna å det av staten i bankens aktier nedlagda kapitalet.

Jämsides med den konsolidering i inre avseende, som präglat bankens verksamhet, har bankens rörelse under senare åren successivt vuxit. För att kunna tillgodose det normala kreditbehovet hos bankens klientel har banken nödgats mottaga inlåning i sådan utsträckning, att den i banklagen föreskrivna maximigränsen endast med svårighet kunnat hållas och under flera perioder till och med överskridits. Även med begagnande av den dispensmöjlighet, som erbjudit sig genom lagen den 20 maj 1938 om rätt för Konungen att medgiva undantag från gällande bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning, hava nu angivna olägenheter gjort sig märkbara.

För bankens fortsatta utveckling å de områden, varå den är verksam, kräves enligt bankstyrelsens mening en avsevärt starkare fondställning. Med hänsyn till sammansättningen av bankens inlåning, vari i relativt hög grad ingå avistamedel, är det också — icke minst under nuvarande labila förhållanden — av betydelse, att en god likviditet alltjämt upprätthålles. — — —

Vid övervägande av föreliggande spörsmål har bankstyrelsen funnit sig böra föreslå årets bolagsstämma, att bankens aktiekapital ökas med 5,000,000

kronor till 25,000,000 kronor genom utgivande av nya aktier till parikurs med företrädesrätt till teckning för bankens aktieägare. För statens del skulle medverkan till ett sådant beslut medföra en nyinvestering av 4,976,100 kronor.

Bankstyrelsen hemställer slutligen, att de åtgärder måtte vidtagas som, därest dess ovannämnda förslag vunne bifall, erfordrades för att staten såsom huvuddelägare i Aktiebolaget Jordbrukarbanken skulle kunna deltaga i en bankens nyemission till ett belopp av 5,000,000 kronor.

Den tilltänkta fondökningen är enligt *bank- och fondinspektionens* förmenande för banken nödvändig och tillräddig. För genomförande av fondökningen erfordras medverkan av staten såsom huvuddelägare i banken, och inspektionen har därför ansett sig böra tillstyrka, att åtgärder vidtagas för att staten må kunna deltaga med den investering av kapital, som står i förhållande till statens innehav av aktier i banken.

Utskottet.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Vad statens aktier i Göteborgs Handelsbank beträffar må erinras att frågan om dessa aktiers liksom övriga av Kreditkassan ägda bankaktiers avyttring alltid av riksdagen tillmätts särskild vikt. I sin allmänna förvaltning ansågs Kreditkassans ledning enligt ursprungliga direktiven visserligen böra lämnas stor rörelsefrihet för undvikande av omgång och ytterligare förluster vid engagemangens avveckling. Härvid undantogs dock aktier och lotter i banker. Ursprungligen fingo över huvud ej dylika tillgångar säljas utan riksdagens medgivande. Sedermera har av 1930 års riksdag medgivits rätt till avyttring till parivärdet och av 1932 års riksdag motsvarande rätt även under parivärdet. Dessa lättnader ha emellertid endast tillkommit för att underlätta avvecklingsarbetet.

Efter det sistnämnda bemyndiganden lämnades ha emellertid förhållandena helt förändrats. Göteborgs Handelsbank har efter hand konsoliderats och återvunnit sin tidigare ställning som ett bankföretag av betydelse och med ett ej oväsentligt affärsvärde. Förbises bör ej heller att Kreditkassans avvecklingsarbete numera kan anses helt slutfört och att kassans egen slutliga likvidation är snart förestående. Värden av aktierna i Göteborgs Handelsbank har nyligen övergått till riksgäldsfullmäktige.

Enligt utskottets uppfattning torde med hänsyn till nu angivna omständigheter det av 1932 års riksdag gjorda bemyndigandet att »Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 direkt eller indirekt — genom dotterbolaget Dur m. fl. — tillhöriga bankaktier må avyttras på villkor som i varje fall befinnas vara för statsverket mest förmånliga» ej längre kunna åberopas som stöd för en avyttring av aktierna i Göteborgs Handelsbank.

Överhuvud synes sistnämnda i motionen upptagna spörsmål ej äga sådant omedelbart samband med den nu av banktekniska skäl föreslagna utökningen av Jordbrukarbankens kapital att detta spörsmål nu bör komma under riksdagens bedömande. Sedan emellertid nu i den väckta motionen påyrkats »en snar avveckling av riksgäldskontorets intressen i Aktiebolaget Göteborgs Handelsbank» vill utskottet endast hava uttalat, att en tillgång av här berörda

beskaffenhet och storleksordning ej bör under inträdda förändrade förhållanden avhändas staten utan att riksdagens medgivande härtill inhämtats.

Med tillstyrkande alltså av propositionen och avstyrkande av motionen hemställer utskottet,

a) att riksdagen, med bifall till förevarande proposition, må till *Aktieteckning i Aktiebolaget Jordbrukarbanken* såsom kapitalinvestering i fonden för statens aktier för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 4,976,100 kronor;

b) att motionen I: 236 ej må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 21 mars 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Grünebo, Olof Olsson, Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Asplund, Andersson* i Fältenborg, *Gustafsson* i Benestad, *Pauli, Andrén, Larsson* i Varberg, *Andersson* i Rixö och *Nisser*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock, Persson* i Falla, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol, *Närlinge, Lindberg* i Umeå, *Isacsson, Olsson* i Staxäng, *Andersson* i Malmö, *De Geer* i Hanaskog, *Mårtensson* och *Bergvall*.

Reservationer

1) av herrar *J. B. Johansson, Andrén, Nisser, Persson* i Falla, *Olsson* i Staxäng och *Bergvall*, som ansett, att utskottets yttrande och förslag bort ha följande lydelse:

»Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Då nu — låt vara under åberopande av vissa banktekniska skäl — begäres en betydande statlig ny kapitalinsats för en ytterligare utökning av Jordbrukarbankens rörelse synes det befogat att uppmärksamheten också fästes på statens motsvarande engagemang i Aktiebolaget Göteborgs Handelsbank. Det har tidigare av statsmakterna förutsatts att i samband med avvecklingen av Kreditkassans övriga affärer även aktierna i Göteborgs Handelsbank skulle avyttras, och såsom i motionen närmare utvecklats, synas förutsättningar nu föreligga för en ur statens ekonomiska synpunkter fördelaktigt avyttring av aktierna.

I anledning av motionen vill utskottet därför — med tanke också på finansieringen av den nya aktieteckningen i Aktiebolaget Jordbrukarbanken — hava uttalat, att statens, tillsvidare av riksgäldskontoret förvaltade aktieinnehav i Aktiebolaget Göteborgs handelsbank bör snarast avvecklas.

Med tillstyrkande av propositionen hemställer utskottet,

a) att — — —

b) att motionen I: 236 må vinna riksdagens bifall.»

2) av herr *Andersson* i Fältenborg, som ansett att utskottet yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Såsom i en i ämnet väckt motion erinras, har frågan om en försäljning av statens aktieinnehav i Aktiebolaget Göteborgs Handelsbank tidigare vid två olika tillfällen föranlett vissa bemyndiganden från riksdagen. Detta motionsvis upptagna spörsmål torde dock ej äga sådant omedelbart samband med den nu av banktekniska skäl föreslagna utökningen av Jordbrukarbankens kapital att detsamma nu behöver komma under riksdagens bedömande.

Utskottet hemställer,

a) att — — —

b) att motionen I: 236 ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»